TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. gruodžio 9 d.*

Byloje C-296/09

dėl *Cour de cassation* (Belgija) 2009 m. gegužės 25 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2009 m. liepos 29 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Vlaamse Gemeenschap

prieš

Maurits Baesen,

* Proceso kalba: olandų.

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai K. Schiemann (pranešėjas), L. Bay Larsen, C. Toader ir A. Prechal,

generalinis advokatas J. Mazák,
kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Vlaamse Gemeenschap*, atstovaujamos *advocaat* W. van Eeckhoutte,

— Belgijos vyriausybės, atstovaujamos L. Van den Broeck,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos M. van Beek ir V. Kreuschitz,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su sąvokos „valstybės tarnautojai ir [jiems] prilyginti asmenys“ aiškinimu 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 35), iš dalies pakeisto 1981 m. gegužės 12 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 1390/81 (OL L 143, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 222, toliau – Reglamentas Nr. 1408/71), 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant ginčą tarp M. Baesen ir *Vlaamse Gemeenschap* dėl prašymo grąžinti socialinio draudimo įmokas, kurios buvo nepagrįstai sumokėtos Belgijoje.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktai

3 Reglamento Nr. 1408/71 2 straipsnio „Asmenys, kuriems taikomas šis reglamentas“ 3 dalyje numatyta:

„Šis reglamentas taikomas valstybės tarnautojams ir pagal teisės aktus jiems prilygintiems asmenims, jeigu jiems taikomi arba buvo taikomi valstybės narės teisės aktai, kuriems galioja šis reglamentas.“

4 Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnyje „Reguliavimo sritys“ nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis:

a) ligos ir motinystės išmokas;

b) invalidumo išmokas, įskaitant tas, kurios skirtos darbingumui išsaugoti ar atgauti;

c) senatvės išmokas;

d) išmokas išlaikytiniams;

e) išmokas dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų;

f) išmokas mirties atveju;

g) bedarbio išmokas;

h) išmokas šeimai.

<…>

4. Šis reglamentas netaikomas <...> valstybės tarnautojų ir jiems prilygintų asmenų specialioms sistemoms.“

5 To paties reglamento 13 straipsnyje „Bendrosios taisyklės“ numatyta:

„1. Laikantis 14c straipsnio, asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, taikomi tik vienos valstybės narės teisės aktai. Tokie teisės aktai nustatomi remiantis šios antraštinės dalies nuostatomis.

2. Laikantis 14–17 straipsnių:

a) vienos valstybės narės teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui taikomi tos valstybės teisės aktai, net jeigu jis gyvena kitos valstybės narės teritorijoje arba įmonės, kurioje jis dirba, buveinė juridiškai įregistruota ar veiklos vieta arba jį nusamdęs asmuo yra kitos valstybės narės teritorijoje;

<…>

d) valstybės tarnautojams ir jiems prilygintiems asmenims taikomi tos valstybės narės teisės aktai, kurie galioja juos į darbą priėmusiai administracijai;

<…>“

Nacionalinės teisės aktai

6 Pagal 1969 m. birželio 27 d. Įstatymo, kuriuo pakeistas 1944 m. gruodžio 28 d. Įstatyminis dekretas dėl darbuotojų socialinės apsaugos, 1 straipsnio 1 dalį jis taikomas darbuotojams ir darbdaviams, kurie yra sudarę darbo sutartis.

7 Pagal šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 2 punktą Belgijos Karalius dekretu, kuris aptariamas Ministrų taryboje, ir gavus Nacionalinės darbo tarybos nuomonę, gali apriboti įstatymo taikymą tam tikroms jo nurodytoms darbuotojų kategorijoms viena ar keliomis šio įstatymo 5 straipsnyje išvardytomis schemomis.

8 1969 m. lapkričio 28 d. Karaliaus dekreto, priimto siekiant įgyvendinti 1969 m. birželio 27 d. Įstatymą, 9 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad įstatymo taikymas asmenims, kuriuos valstybė, provincijos ir joms pavaldžios įstaigos įdarbina pagal darbo sutartis, apribojamas šio straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje išvardytomis schemomis, būtent privalomo ligos ir invalidumo draudimo, senatvės ir maitintojo netekimo pensijų darbuotojams bei darbo vietų kūrimo darbuotojams ir nedarbo schemomis.

9 Pagal 1967 m. liepos 3 d. Įstatymo dėl nelaimingų atsitikimų darbe, pakeliui į darbą ir iš darbo prevencijos ir kompensacijų už juos bei profesinių ligų valstybės tarnyboje 1 straipsnio 1 dalies 3 punktą šiame įstatyme įtvirtinta schema taikoma nuolatiniams darbuotojams, bandomajam terminui paskirtiems darbuotojams, laikiniesiems ar pagalbiniams darbuotojams arba pagal darbo sutartį įdarbintiems tarnautojams, dirbantiems bendruomenių ir regionų vyriausybių administracijose ir kitose tarnybose.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

10 Belgijos pilietis M. Baesen 1988 m. pradėjo dirbti Flandrijos bendruomenės tarnyboje investicijų paieškos vadybininku. Iš pradžių buvo sudaryta terminuota darbo sutartis, vėliau – neterminuota darbo sutartis. Savo profesinę veiklą jis vykdė Stokholme (Švedija).

11 1996 m. spalio 7 d. Flandrijos bendruomenė nutraukė šią darbo sutartį ir jam išmokėjo dvylikos mėnesių darbo užmokesčio dydžio atleidimo iš darbo kompensaciją. M. Baesen pareiškė ieškinį Briuselio darbo teisme dėl papildomos atleidimo iš darbo kompensacijos ir žalos atlyginimo už neteisėtą atleidimą. Vykstant apeliaciniam teismo procesui Briuselio darbo teisme, jis taip pat pareikalavo sumokėti 19 874,74 euro

kompensaciją už socialinio draudimo įmokas, kurios, jo manymu, buvo nepagrįstai sumokėtos Belgijoje.

12 Pagal Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punktą valstybės tarnautojams ir jiems prilygintiems asmenims taikomi tos valstybės narės teisės aktai, kurie taikomi juos į darbą priėmusiai administracijai. Be to, M. Baesen teigia, jog atsižvelgiant į tai, kad jis su Flandrijos bendruomene buvo susijęs kaip „pagal darbo sutartį dirbantis darbuotojas“, o ne kaip „tarnautojas“, jam turi būti taikomos bendrosios Reglamento Nr. 1408/71 taisyklės. Todėl jam buvo taikoma Švedijos socialinės apsaugos sistema, o tai reiškia, kad jis neturėjo mokėti Belgijos socialinio draudimo įmokų.

13 Apeliacine instancija bylą nagrinėjęs Briuselio darbo teismas pripažino, kad Belgijoje neteisėtai buvo išskaičiuotos sumos iš M. Baesen atlyginimo. Jis nurodė, kad šiam buvo taikoma Švedijos socialinės apsaugos sistema pagal Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies a punktą, kuriame numatyta, kad vienos valstybės narės teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui taikomi tos valstybės teisės aktai, net jeigu jis gyvena kitos valstybės narės teritorijoje arba įmonės, kurioje jis dirba, buveinė juridiškai įregistruota ar veiklos vieta arba jį nusamdęs asmuo yra kitos valstybės narės teritorijoje.

14 Šis teismas nusprendė, kad M. Baesen su Flandrijos bendruomene siejo neterminuota darbo sutartis ir dėl to jis turėjo darbuotojo statusą, kad jis neturėjo paprastai tarnautojų turimos nuolatinės darbo vietos ir kad pagal tarnautojų sutartininkų statutą jis turėjo funkcinius, o ne hierarchinius įgaliojimus, kaip yra valstybės tarnautojų atveju.

15 Remdamasis šiais argumentais, apeliacinis teismas nusprendė, kad atsakovas turėjo „darbuotojo“, o ne tarnautojams „prilyginamų asmenų“ statusą Reglamento

Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme, jam buvo taikoma jo darbo vietos valstybės narės, būtent Švedijos Karalystės, socialinės apsaugos sistema ir todėl socialinio draudimo įmokos buvo nepagrįstai išskaičiuotos Belgijoje.

16 Flandrijos bendruomenė pateikė kasacinį skundą dėl Briuselio darbo teismo sprendimo. Iš esmės ji tvirtino, kad šis teismas padarė teisės klaidą, nes M. Baesen nelaikė valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme, ir nusprendė, kad pagal šio reglamento 13 straipsnio 2 dalies a punktą buvo taikytina Švedijos socialinės apsaugos sistema.

17 Kasacine tvarka bylą nagrinėjęs Kasacinis teismas nusprendė, jog iš reikšmingų Belgijos teisės aktų nuostatų socialinės apsaugos srityje matyti, kad Flandrijos bendruomenės darbuotojams sutartininkams iš dalies taikoma bendroji darbuotojų socialinės apsaugos sistema (kiek tai susiję su privalomo ligos ir invalidumo draudimo, senatvės ir maitintojo netekimo pensijų bei darbo vietų kūrimo darbuotojams ir nedarbo schemomis) ir iš dalies speciali tarnautojams taikoma sistema (kiek tai susiję su nelaimingų atsitikimų darbe, profesinių ligų, šeimos išmokų ir kasmetinių atostogų schemomis).

18 Kasacinis teismas mano, kad reikia nustatyti, ar Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punkte numatyta sąvoka „valstybės tarnautojai ir jiems prilyginti asmenys“ apibrėžta taip pat kaip ir nacionalinėje socialinės apsaugos sistemoje, kuriai priklauso suinteresuotasis asmuo. Be to, šis teismas klausia, ar tokioje situacijoje, kaip antai M. Baesen, esantis asmuo, kuriam kai kuriose socialinės apsaugos srityse taikoma bendroji darbuotojų socialinės apsaugos sistema, o kitose jis priklauso specialiai

valstybės tarnautojams taikomai sistemai, turi būti laikomas valstybės tarnautojams prilygintu asmeniu Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme.

19 Tokiomis aplinkybėmis *Cour de cassation* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos du prejudicinius klausimus:

„1. Ar taikant Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punktą sąvoka „valstybės tarnautojai ir [jiems] prilyginti asmenys“ turi būti aiškinama remiantis nacionaline socialinės apsaugos sistema, kuriai priklauso suinteresuotasis asmuo?

2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas: ar suinteresuotasis asmuo, dirbantis pas darbdavį valstybės tarnyboje pagal darbo sutartį ir kuriam pagal nacionalinę socialinės apsaugos sistemą kai kuriose socialinės apsaugos srityse, numatytose reglamento [Nr. 1407/71] 4 straipsnio 1 dalyje, taikoma darbuotojų socialinės apsaugos sistema, o kitose socialinės apsaugos srityse, numatytose [šio] reglamento 4 straipsnio 1 dalies e punkte, taikoma speciali valstybės tarnautojams taikoma sistema, turi būti laikomas valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme?“

Dėl prejudicinių klausimų

20 Kadangi abiem pateiktais klausimais siekiama nustatyti, kaip turi būti suprantamos sąvokos „valstybės tarnautojai“ ir „prilyginti asmenys“ Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme, juos abu reikia nagrinėti kartu.

21 Savo klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, pirma, ar sąvokas „valstybės tarnautojai“ ir „prilyginti asmenys“ Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme reikia aiškinti tik pagal valstybės narės nacionalinės teisės aktus, kurie taikomi asmenį įdarbinusiai administracijai, ir, antra, ar tokioje situacijoje, kaip antai atsakovas pagrindinėje byloje, esančiam asmeniui, kuris šioje valstybėje narėje iš dalies priklauso valstybės tarnautojų socialinės apsaugos sistemai ir iš dalies – pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų sistemai, pagal šio reglamento 13 straipsnio 2 dalies d punkte numatytus reikalavimus gali būti taikomi tik valstybės narės teisės aktai, kurie taikomi jį įdarbinusiai administracijai.

22 Visų pirma reikia nurodyti, kad Reglamentu Nr. 1408/71 įgyvendinamas EB 42 straipsnis, kuriame numatytas nacionalinės teisės aktų socialinės apsaugos srityje koordinavimas, o ne jų derinimas. Ši teisės nuostata neturi įtakos materialiesiems ir procedūriniams atskirų valstybių narių socialinės apsaugos sistemų skirtumams ir dėl to joms priklausančių asmenų teisėms (žr., be kita ko, 1986 m. sausio 15 d. Sprendimo *Pinna*, 41/84, Rink. p. 1, 20 punktą; 1997 m. sausio 30 d. Sprendimo *de Jaeck*, C-340/94, Rink. p. I-461, 18 punktą ir neseniai priimto 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *von Chamier-Glisczinski*, C-208/07, Rink. p. I-6095, 84 punktą).

23 Kalbant apie asmenis, kurie gali remtis reglamente įtvirtintomis nuostatomis dėl nacionalinių socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, pažymėtina, kad šiame reglamente nurodomi šioms sistemoms priklausantys asmenys (minėto Sprendimo *de Jaeck* 19 punktas).

24 Be to, Teisingumo Teismas dėl Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio a punkte ir 2 straipsnio 1 dalyje numatytų sąvokų „pagal darbo sutartį dirbantis darbuotojas“ ir „savarankiškai dirbantis asmuo“ yra nusprendęs, kad jose daromos nuorodos į jų apibrėžimus, pateiktus valstybių narių teisės aktuose socialinės apsaugos srityje, ir neatsižvelgiama į veiklos pobūdį pagal darbo teisę (minėto Sprendimo *de Jaeck* 19 punktas).

25 Logiškas ir nuoseklus Reglamento Nr. 1408/71 taikymo srities asmenims ir juo įgyvendinamos įstatymų koalizijos sistemos aiškinimas reiškia, kad tokio paties pobūdžio argumentai taikomi aiškinant sąvokas „valstybės tarnautojai“ ir „prilyginti asmenys“ šio reglamento 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme ir kad šias sąvokas reikia aiškinti atsižvelgiant į tai, kaip jos aiškinamos nacionalinėje teisėje taikant valstybių narių sistemas socialinės apsaugos srityje. Toks aiškinimas atitinka bendrą Reglamento Nr. 1408/71 koordinavimo, o ne derinimo tikslą.

26 Konkrečiau kalbant apie M. Baesen situaciją, kuriam, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teiginiais, kai kuriose socialinės apsaugos srityse taikoma darbuotojų socialinės apsaugos sistema, o kitose socialinės apsaugos srityse – speciali valstybės tarnautojams taikoma sistema, šis teismas klausia, ar toks asmuo gali būti laikomas valstybės tarnautojams prilygintu asmeniu Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme.

27 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 1408/71 2 straipsnio 3 dalį šis reglamentas taikomas valstybės tarnautojams ir pagal teisės aktus jiems prilygintiems asmenims, jeigu jiems taikomi arba buvo taikomi valstybės narės teisės aktai, kuriems galioja šis reglamentas.

28 Iš to išplaukia, kad asmenį kvalifikuojant kaip „tarnautoją“ arba „prilygintą asmenį“ reikia atsižvelgti tik į valstybės narės teisę, kuri taikoma jį įdarbinusiai administracijai, ir kad kiekviena valstybė narė turi nustatyti socialinės apsaugos, kurią ji nori suteikti šioms asmenų kategorijoms, mastą.

29 Dėl Reglamento Nr. 1408/71 ir, konkrečiai kalbant, jo 2 straipsnio 3 dalies ir 13 straipsnio 2 dalies d punkto taikymo sąvokas „valstybės tarnautojai“ ir „prilyginti asmenys“ reikia aiškinti kaip apimančias asmenis, kurie tokiais laikomi pagal valstybės narės, kurios teritorijoje yra suinteresuotąjį asmenį įdarbinusi administracija, teisę.

30 Iš to išplaukia, kad asmeniui, esančiam tokioje situacijoje, kaip antai M. Baesen, negali būti netaikomas Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punktas tik todėl, kad valstybėje narėje, kurios teritorijoje yra jį įdarbinusi administracija, jam tik iš dalies taikoma tarnautojų socialinės apsaugos sistema.

31 Atsižvelgus į tai, kas pasakyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip, kad sąvokas „valstybės tarnautojai“ ir „prilyginti asmenys“ Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme reikia aiškinti tik pagal nacionalinę valstybės narės teisę, kuri taikoma asmenį įdarbinusiai administracijai, ir kad tokioje situacijoje, kaip antai atsakovo pagrindinėje byloje, esančiam asmeniui, kuris šioje valstybėje narėje iš dalies priklauso valstybės tarnautojų socialinės apsaugos sistemai ir iš dalies – pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų sistemai, pagal šio reglamento 13 straipsnio 2 dalies d punkte numatytus reikalavimus gali būti taikomi tik valstybės narės teisės aktai, kurie taikomi jį įdarbinusiai administracijai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

32 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

Sąvokas „valstybės tarnautojai“ ir „prilyginti asmenys“ 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeisto 1981 m. gegužės 12 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 1390/81, 13 straipsnio 2 dalies d punkto prasme reikia aiškinti tik pagal nacionalinę valstybės narės teisę, kuri taikoma asmenį įdarbinusiai administracijai, ir kad tokioje situacijoje, kaip antai atsakovo pagrindinėje byloje, esančiam asmeniui, kuris šioje valstybėje narėje iš dalies priklauso valstybės tarnautojų socialinės apsaugos sistemai ir iš dalies – pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų sistemai, pagal šio reglamento 13 straipsnio 2 dalies d punkte numatytus reikalavimus gali būti taikomi tik valstybės narės teisės aktai, kurie taikomi jį įdarbinusiai administracijai.

Parašai.